

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- α) Σ
- β) Λ
- γ) Λ
- δ) Λ
- ε) Σ

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- Η θέση του συγγραφέα, όπως διατυπώνεται στην 1^η § του Κειμένου 1, είναι ότι ο ρατσισμός είναι ένα καθολικό φαινόμενο, που απαντάται σε όλες τις ηλικίες.
- Η θέση αποδεικνύεται με έναν συλλογισμό, που έχει τη μορφή «προϋπόθεση – αποτέλεσμα», και με παραδείγματα που αντιστοιχούν είτε στην προϋπόθεση είτε στο αποτέλεσμα.

Ειδικότερα:

- Ως προϋπόθεση τίθεται ότι σε όλα τα σχολεία υπάρχουν παιδιά που διαφέρουν ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά, μερικά από τα οποία αναφέρονται ως παραδείγματα (π.χ. η γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα, η αναπηρία, οι μαθησιακές δυσκολίες κ.λπ.).
- Ως αποτέλεσμα θεωρείται η εκδήλωση ρατσιστικών διακρίσεων που στρέφονται ενάντια σε αυτά ακριβώς τα χαρακτηριστικά και αναφέρονται και παραδείγματα (π.χ. διακρίσεις βάσει εθνικότητας, κοινωνικής θέσης, βάρους σώματος, σχολικών επιδόσεων κ.λπ.).

Σημείωση: Μεταξύ των παραδειγμάτων της προϋπόθεσης και του αποτελέσματος υπάρχει σχέση (π.χ. γλώσσα – εθνικότητα), αλλά δεν παρατηρείται αντιστοίχιση 1:1.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιλέγει

- α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και
- γ' ενικό και πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο.

Παραδείγματα:

- α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο → *το συναντάμε // όλοι μας // υπήρξαμε μάρτυρες*.
- γ' ρηματικό πρόσωπο → (γ' ενικό) *ο ρατσισμός εκδηλώνεται // όπου εστιάζεται στην επίδοση // προκαλεί τον χλευασμό // επισύρει δυσμενή σχόλια // πλήττει όλους // δημιουργεί αίσθημα κατωτερότητας // επιβάλλεται αναζήτηση (γ' πληθυντικό) διαφορετικότητας που προσδιορίζονται // (διακρίσεις) που αφορούν // διακρίνονται στην τάξη*.

Το γ' ρηματικό πρόσωπο αποδίδει πιο αντικειμενικά τα νοήματα, διότι:

- δημιουργεί αποστασιοποίηση από τα χαρακτηριστικά, τα γεγονότα και τα φαινόμενα που αναφέρονται.
- παρουσιάζει τις κρίσεις και τις απόψεις που περιλαμβάνονται στο κείμενο ως γενικές και καθολικές, και όχι ως προσωπικές (του συγγραφέα) ή ομαδικές (μίας κοινωνικής ομάδας, την οποία εκπροσωπεί ο συγγραφέας).
- όταν συνδυάζεται με την παθητική σύνταξη (π.χ. εκδηλώνεται, εστιάζεται κ.λπ.) δίνει έμφαση στην πράξη, τη συμπεριφορά, το φαινόμενο κ.λπ. και όχι στο πρόσωπο που ενεργεί.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του μυθιστορήματος «Αστραδενή» η δασκάλα στο δημοτικό σχολείο της Αθήνας διαβάζει επιλεκτικά δύο από τις εκθέσεις των παιδιών και τις σχολιάζει.

Αρχικά, διαβάζει την πολύ σύντομη έκθεση ενός αγοριού – του Σακίνου – και αντιδρά εντελώς αρνητικά, κάνοντάς του παρατηρήσεις (ως τότε ... *Είναι καν έκθεση αυτή;*) και καλώντας τον να φέρει τη μητέρα του στο σχολείο, για να της μιλήσει («*Πες στη μητέρα*

σου να 'ρθει που τη θέλω»). Στη συνέχεια διαβάζει την έκθεση της Ασπραδενής και σχολιάζει και πάλι με απαρέσκεια, στρέφοντας τα βέλη της κριτικής της τόσο ενάντια στο ίδιο το παιδί (*υπερφίαλο πλάσμα // παιδαριώδεις φλυαρίες*) όσο και ενάντια στον τόπο καταγωγής του και στην εκπαίδευση που μέχρι τότε είχε δεχτεί («*Δεν ξεύρω τι είδους ... πραγματικές εκθέσεις*») – εκδηλώνει, με άλλα λόγια, ρατσιστικές διακρίσεις ενάντια στην Ασπραδενή.

Ο λόγος, για τον οποίο η δασκάλα εκδηλώνει αυτού του είδους τη συμπεριφορά, έγκειται στις στερεοτυπικές αντιλήψεις που έχει υιοθετήσει για τα παιδιά, τη διδασκαλία και τη μάθηση. Αυτά τα δύο παιδιά – ο Σακίνος και η Ασπραδενή – ξεφεύγουν από το πρότυπο του καλού παιδιού και του καλού μαθητή που έχει στο μυαλό της, αλλά δεν μπαίνει στον κόπο να εξηγήσει το γιατί ούτε να τα προσεγγίσει, απλά τα απορρίπτει. Τον μεν Σακίνο τον απορρίπτει, διότι ο ίδιος αντιδρά σε αυτά που του ζητά να γράψει, εκφράζοντας διαφορετικές προτιμήσεις («*Σήμερα πήγαμε ... θα πηγαίνω με τις ώρες*»), τη δε Ασπραδενή δεν την κατανοεί («*Ποιος σου δίνει το δικαίωμα να λυπάσαι ένα έργο τέχνης;*»), δεν αντιλαμβάνεται τον ψυχικό και πνευματικό της πλούτο («*Το παιδί πάνω στ' άλογο νόμιζες ... από το αλέτρι του γεωργού*»), δεν συμμαρτίζεται την ευαισθησία της («*Γι' αυτό λέω ότι τον αδικήσαμε ... την έκθεση*»), αντίθετα την υποτιμά, επειδή είναι εσωτερική μετανάστρια από κάποιο νησί (τη Σύμη) και δεν μεγάλωσε ούτε πήγε σχολείο από την αρχή στην πρωτεύουσα. Η δασκάλα εκπροσωπεί το πρότυπο του κακού εκπαιδευτικού: δεν αγαπά τα παιδιά, δεν θέλει να τα κατανοήσει.

Οπωσδήποτε η ανάγνωση του κειμένου εγείρει συναισθήματα θυμού και αγανάκτησης ενάντια στη δασκάλα και συμπόνιας απέναντι στα παιδιά. Πάντοτε, βέβαια, πρέπει να συνυπολογίζεται ο τόπος και ο χρόνος της ιστορίας – εν προκειμένω η Αθήνα της δεκαετίας του 1970 –ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, το συναίσθημα που υπερισχύει στον αναγνώστη είναι η πικρία – με τα λόγια της μικρής ηρωίδας του κειμένου: «*Σήμερα στο σχολείο πολύ πικράθηκα*».

Σημείωση: Για να θεωρηθεί πλήρης η απάντηση των μαθητών / μαθητριών χρειάζονται τρεις (3) μόνο επισημάνσεις, με τις αντίστοιχες αναφορές στο κείμενο.